

Sygn. akt I UK 127/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Zbigniew Hajn
SSA Szczepaniak - Cicha

w sprawie z odwołania B. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o wcześniejszą emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 listopada 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 grudnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy, po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 29 stycznia 2013 r. oddalił odwołanie B. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 października 2011 r., odmawiającej prawa do emerytury.

Sąd ten ustalił, że urodzony w dniu 10 września 1951 r. B. M. legitymuje się ogólnym stażem ubezpieczeniowym niezbędnym do przyznania mu dochodzonego

świadczenia. Organ rentowy uwzględnił okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 12 lat, 5 miesięcy i 13 dni, wnioskodawca nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i rozwiązano z nim stosunek pracy z dniem 31 stycznia 2012 r.

Rozpatrując sprawę, Sąd pierwszej instancji miał na uwadze przepisy art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) oraz § 4 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Miały one zastosowanie przy w ocenie zatrudnienia wnioskodawcy od 1 października 1974 r. do 31 grudnia 1978 roku w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Rolniczych „S./.../” w H. w charakterze spawacza pod kątem zakwalifikowania go jako pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu Okręgowego, brak było podstaw do zaliczenia tego okresu jako zatrudnienia w szczególnych warunkach. Wprawdzie skarżący w książce spawacza oraz w legitymacji ubezpieczeniowej „miał wpisane”, iż w spornym okresie wykonywał pracę na stanowisku spawacza, to jednak w oparciu o zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, w tym przede wszystkim przełożonego wnioskodawcy [...] - współpracownika wnioskodawcy w okresie od 6 sierpnia 1974 r. do 23 czerwca 1976 r. - Sąd ustalił, że wnioskodawca nie wykonywał pracy spawacza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 17 grudnia 2013 r. oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, wskazując, że Sąd pierwszej instancji ponownie rozpoznając sprawę dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, jak i trafnych ocen prawnych i prawidłowo przez ich pryzmat wywiódł, iż skarżącemu nie przysługuje prawo do emerytury.

Odnosząc się do okresu pracy na stanowisku spawacza w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Rolniczych „S./.../” w H., Sąd drugiej instancji wskazał, że w spornym okresie wnioskodawca nie wykonywał pracy spawacza w pełnym wymiarze czasu pracy. Pomimo wpisu w przedstawionej w sprawie książce spawacza oraz w legitymacji ubezpieczeniowej, w której w spornym okresie

wpisano to stanowisko, Sąd zauważył, że powyższe dokumenty nie mają waloru dokumentów urzędowych, a jedynie dokumentów prywatnych, mogą być zatem kwestionowane innymi dowodami. Do takich w przedmiotowej sprawie należą zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, z których bezsprzecznie wynikało, że wprawdzie wnioskodawca wykonywał prace spawalnicze, jednak z uwagi na zatrudnienie przy montażu instalacji co i instalacji wodnokanalizacyjnych jego praca polegała przede wszystkim na gięciu, cięciu, gwintowaniu, układaniu i dopasowywaniu rur, co nie stanowi prac w szczególnych warunkach.

Wnioskodawca zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego: niewłaściwe zastosowanie art. 32 ust. 2 oraz 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyrażające się w: niezasadnej odmowie uznania spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku spawacza za pracę świadczoną stale i w pełnym wymiarze w warunkach szczególnych, a tym samym nieprzyznaniu mu prawa do wcześniejszej emerytury z tego tytułu; błędną wykładnię § 1 ust. 1, § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów (w związku z treścią poz. 12 działu XIV jego wykazu A) - polegającą na nietrafnej interpretacji określenia normatywnego: „prace przy spawaniu (...)” jako należące do prac w szczególnych warunkach (przedmiotowego zakresu tego pojęcia); ponadto, niezastosowanie § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów w wyniku pominięcia resortowego wykazu A, będącego załącznikiem nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez tego Ministra, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz do wzrostu emerytury lub renty; a także naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 328 § 2 w związku z 391 § 1 k.p.c. polegające na wadliwościach motywacyjnych zaskarżonego orzeczenia w postaci braku uzasadnienia wyroku odpowiadającego wymogom procesowym w odniesieniu do zasadniczych dla rozstrzygnięcia

okoliczności sprawy, art. 382 w związku z 328 § 2 i 391 § 1 k.p.c. na skutek pominięcia przez Sąd Apelacyjny (nierozważenia i nieprzytoczenia w motywach) ważkich fragmentów materiału dowodowego zebranego w postępowaniu obuinstantyjnym (w tym uzupełniających wyjaśnień wnioskodawcy złożonych w toku rozprawy apelacyjnej), bezpośrednio rzutujących na końcowe oceny w kwestiach dotyczących charakteru jego zatrudnienia jako spawacza (wykonywania, stale i w pełnym wymiarze, pracy w warunkach szczególnych).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zwiera usprawiedliwionych podstaw.

Wbrew sformułowanym przez skarżącego zarzutom naruszenia przepisów postępowania - art. 328 § 2 w związku z 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 w związku z 328 § 2 i 391 § 1 k.p.c. - uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji odpowiada stawianym mu wymaganiom. Sąd ustalił, że praca ubezpieczonego (poza wykonywaniem prac spawalniczych) polegała - z uwagi na zatrudnienie przy montażu instalacji co i instalacji wodnokanalizacyjnych - przede wszystkim na gięciu, cięciu, gwintowaniu, układaniu i dopasowywaniu rur, co nie stanowi pracy w szczególnych warunkach (ocena prawna). Ustalenie to wynikało z dowodów wskazanych przez Sąd, a mianowicie zeznań świadków - bezpośredniego przełożonego ubezpieczonego oraz jego współpracownika, którym przydany został walor wiarygodności, w odróżnieniu od zeznań świadka - pracownika magazynu. O ile zatem Sąd pierwszej instancji ogólnie stwierdził, że ubezpieczony wykonywał poza czynnościami spawalniczymi także inne prace – montażowe i instalatorskie, to Sąd drugiej instancji skonkretyzował je, wskazując, że chodzi o prace przy gięciu, cięciu, gwintowaniu, układaniu i dopasowywaniu rur podczas montażu instalacji co i instalacji wodnokanalizacyjnych. Nie sposób zatem twierdzić o jakichś zasadniczych sprzecznościach między ustaleniami obu Sądów, które wymagałyby wyjaśnienia w motywach zaskarżonego wyroku.

Jeśli zaś chodzi o dalszą argumentację uzasadniającą powyższe zarzuty, to kwestia, czy te inne czynności (niezakwalifikowane jako praca w warunkach

szczególnych) można zaliczyć do „prac przy spawaniu”, to jest to problem nie tyle natury procesowej, ale właściwej wykładni i zastosowania prawa materialnego.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego sprowadzają się do wykazania, że prace przy gięciu, cięciu, gwintowaniu, układaniu i dopasowywaniu rur podczas montażu instalacji co i instalacji wodnokanalizacyjnych były pracami funkcjonalnie związanymi ze spawaniem (jako prace przygotowawcze do spawania) i należy zaliczyć je do prac „przy spawaniu” wskazanych pod poz. 12 działu XIV wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Podglądu tego nie sposób zaakceptować.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX Nr 509022). Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP

2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Ze względu na przywołane zasady kwalifikowania danej pracy jako pracy w szczególnych warunkach w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażony został pogląd, że zawarte w wykazie A, dziale XIV, poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. określenie „prace przy spawaniu” obejmuje wyłącznie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania, a więc czynności związane ze spawaniem (por. wyrok z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 79). Również w wyroku z dnia 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10 (LEX nr 950426) Sąd Najwyższy stwierdził, że prace ślusarskie polegające na przygotowaniu materiałów do spawania nie mogą być uznane za pracę „przy spawaniu”, jeśli w toku tych czynności przygotowawczych nie były wykonywane prace spawalnicze. To praca przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowo-wodorowym uznana została za pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, a nie jakakolwiek inna praca składająca się (obok pracy spawalniczej) na ostateczny rezultat całego procesu produkcyjnego. Przedstawione wyżej stanowisko znalazło aprobatę także w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11 (LEX nr 1130389), który stwierdził, że do czynności związanych ze spawaniem (poz. 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) nie należą prace ślusarskie, montażowe i malarskie, jeżeli nie są one objęte procesem spawania, a co najwyżej stanowią etap przygotowania do tego procesu lub obejmują czynności wykończeniowe po jego zakończeniu. Skoro do tych poglądów odwołał się Sąd Najwyższy w przywoływanym przez skarżącego wyroku z dnia 27 stycznia 2012 r., II UK 103/11 (LEX nr 1130388), to nie można

twierdzić, że za prace „przy spawaniu” uznał także różnego rodzaju prace przygotowawcze, poprzedzające spawanie, które nie stanowią integralnej całości w przebiegu procesu spawania. Nie można więc zgodzić się ze stanowiskiem skarżącego, że do prac „przy spawaniu” należą prace monterskie i instalatorskie sieci co i wodnokanalizacyjnej, które skarżący wykonywał obok prac spawalniczych. Jeżeli między tymi pracami występuje związek, to ma on charakter temporalny (czynności te mogą występować jedna po drugiej), a nie funkcjonalny.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.